

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація та інформатизація – невід’ємні риси сучасного суспільства, які впливають соціалізацію особистості, збільшують ступінь невизначеності, вимагають від індивіда значних зусиль у знаходженні свого місця у соціумі. Основна ціль соціалізації в освітньому процесі – формування висококваліфікованого спеціаліста із культурно та морально розвиненими особистісними якостями. Аналізуючи діяльність індивідуума в суспільстві, А. Адлер відзначає, що кожна людина має почуття спільності або соціальний інтерес – природжене намагання вступати у взаємні соціальні відносини співробітництва. «Індивідуальна психологія розглядає і досліджує індивіда включеним в суспільство. Ми відмовляємось розглядати і вивчати людину ізольовано від суспільства» [1, с. 121]. Належність до певного суспільства через соціалізацію формує нормативні моделі в мисленні, емоціях та поведінці. Незалежно від усвідомлення цього, суспільне середовище розвиває у людей певний тип стосунків з іншими індивідами, потреба і засобів їх задоволення, а також досягнення цілей, до яких вони прагнуть.

Кризові явища посилюють розшарування і поділ у суспільстві, провокуючи існування взаємовиключних орієнтирів, способів та норм поведінки, цінностей та ідеалів. Тому, саме освітня сфера сприймається молодими людьми як така, що дає можливість для успішної професійної діяльності і саморозвитку. При цьому прагнення студентів отримати вищу освіту (а, нерідко, і другу) не підкріплюється їх мотивацією до отримання якісних знань, а більше характеризується гонитвою за балами.

Глобалізація та інформатизація суспільства призвели до появи інших соціальних форм спілкування – соціальні мережі Internet, мобільні технології, електронна пошта. Це сприяє створенню віртуальних товариств, члени яких можуть бути незнайомими особисто, але діють відповідно до правил та норм окремого товариства. Відсутність прояву соціальної нерівності, яка має суттєве значення для молодої людини (зовнішній вигляд, наявність модних аксесуарів – мобільний телефон, комп’ютер тощо), посилює значення віртуалізації життя молоді.

Соціальна природа формування особистості обумовлює прагнення людини до включення в соціум – адаптації, і разом з тим – до виокремлення зі спільноти як індивідуальності. Усвідомлення своєї належності до соціальної групи викликає відчуття захищеності. Ми вважаємо, що групові установки суттєво впливають на соціалізацію студента. Г. Олпорт констатує: «Коли людина стає частиною групи, яка має негативні ціннісні установки, вона несвідомо опускається на більш низький моральний та інтелектуальний рівень. Нерідко при цьому розумні і розвинуті індивіди втрачають критичне ставлення до своїх дій, сприймаючи без роздумів ціннісні орієнтири групи» [2, с. 234].

Ми провели дослідження серед студентів 1-го курсу (165 респондентів). На питання «Яким Ви себе бачите у майбутньому?» переважна більшість акцентує на отриманні високооплачуваної та престижної професії, при цьому навчальні досягнення стають другорядними, хоча і обов’язково-примусовими. На думку студентів, професію викладача обирають ті, які не змогли досягнути успішності в інших сферах. І тут важливу роль відіграє саме замала заробітна плата викладача, а також зниження престижності професійної діяльності в очах суспільства. Тому існує у студентів відторгнення від норм та установок, які викладачі намагаються донести до них.

Існує і проблема розшарування серед студентів. Хоча всі вони належать до однієї вікової категорії і виконують однакову навчальну діяльність, є певні чинники, що їх розділять і не сприяють ефективній соціалізації. До таких чинників можна віднести: матеріальне становище батьків, місце народження (село/місто), спосіб проведення канікул (закордонні подорожі/сільська місцевість із відповідною трудовою діяльністю) та ін.

Найпоширеними засобами соціалізації молоді є сім'я, трудова діяльність, засоби масової інформації, освітня діяльність. Сім'я, як вважає молодь, здебільшого є зразком застарілих норм та моделей, засоби масової комунікації часто є заполітизовані або заангажовані на певних темах, трудова діяльність – підробіток, не пов'язаний із обраною спеціальністю. Єдиною установою, де могли б культивуватися етичні норми, правила є освітня. Однак, приєднання Україною до положень Болонського процесу, реформування освітнього процесу у контексті компетентісного підходу поки що не призвели до переорієнтації навчально-виховного процесу на розвиток особистості студента, що є важливим завданням суспільства.

Таким чином, соціалізація студентів відбувається поза контролем суспільства, і сьогodнішня освітня організація втрачає вплив на студента як агент соціалізації. Посилення спонтанності у процесі соціалізації, відмова освітніх закладів від уніфікованих форм виховання молоді призводять до існування різноспрямованих та хаотичних соціалізуючих впливів [3]. Такі фактори необхідно враховувати при проектуванні навчального процесу. У професійній діяльності майбутнього будуть вимагатися креативність, здатність аналізувати, прогнозувати та вирішувати проблеми, швидко набувати компетенцій в інших видах діяльності, вміння ефективно діяти у кризових ситуаціях. Саме на цих аспектах і повинна базуватися сучасна освіта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии. – М.: Когнито-Центр, 2002. – 220 с.
2. Олпорт Г. Становление личности: Избранные труды. – М.: Смысл, 2002. – 462 с.
3. Филоненко В. И. Современное российское студенчество в транзитивном обществе: противоречия и парадоксы социализации: Автореф. дис. ... докт. психол. наук: 22.00.06 – социология культуры, духовной жизни (социологические науки). – Ростов-на-Дону, 2009